

۱۱۰ نسخه خطی در باره امام علی (ع)

(از گنجینه خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمیٰ مرعشی نجفی)

محمد باقر بدوی

۲. اربعون حدیث فی فضائل علی

مؤلف مجهول، موضوع: چهل حدیث از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در فضایل امام علی علیه‌السلام، زبان: عربی، خط: نسخ از محمد بن حسین خراسانی کرمانشاهی در شعبان ۱۲۵۹ هجری، «برگ ۱۹۲ ر- ۱۹۶ پ، شناسه ۷۴۹/۲».

۳. الاربعون حدیثاً (جلد اول)

محمد شفیع استرآبادی، موضوع: شرح مفصلی از چهل حدیث در فضایل امام علی (برگرفته از کتب اهل تسنن)، زبان: عربی، خط: نسخ از محمد علی بن محمد قاسم بن محمد شفیع استرآبادی (نوه مؤلف) در شوال ۱۱۱۶ هجری، «برگ ۹۷، شناسه: ۳۴۶۳».

۴. الاربعون حدیثاً عن الأربعین فی فضائل امیرالمؤمنین

شیخ مفید محمد بن احمد بن حسین خزاعی، موضوع: چهل حدیث در فضایل امام علی به ضمیمه آیاتی در فضل ایشان، زبان: عربی، خط: نسخ، «برگ ۲۱۸ پ- ۲۳۰ ر، شناسه ۹۹۰/۱۰».

۵. الاربعون حدیثاً عن الأربعین من الأربعین

منتجب‌الدین علی بن عبیدالله ابن بابویه رازی، موضوع: چهل حدیث از چهل راوی (از چهل نفر از اصحاب پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در فضایل

یکی از سخت‌ترین گزینش‌ها انتخاب چند گوهر گرانبها از گنجینه‌ای مملو از جواهرات است، خاصه اگر این گوهرهای بی‌نظیر، منتسب به بزرگی بی‌همتا باشد.

مجموعه حاضر، کوششی است در معرفی چند نسخه خطی از گنجینه ارزشمند کتابخانه حضرت آیت‌الله‌العظمیٰ مرعشی نجفی رحمته‌الله، که جملگی در باره یگانه همه اعصار، امام علی بن ابیطالب علیه‌السلام می‌باشد.

به علت فراوانی موضوع، مناسب دیده شد که به تبرک نام امام علی از میان عنوان‌های مشترک، فقط یک عنوان انتخاب و مجموع این تلاش به عدد ۱۱۰ منتهی شود. امید آن‌که این مختصر، بهانه‌ای دیگر برای تثبیت نام مؤلفان و کاتبان این آثار، در جریده شیعیان آن حضرت باشد.

۱. الأحادیث القدسیة^۱

منسوب به امام علی، موضوع: چهل نصیحت از امام علی (گفته می‌شود آنها را از تورات انتخاب فرموده‌اند)، زبان: عربی، خط: نسخ و نستعلیق از محمد ابراهیم نصیری در ۱۰۹۷ هجری، «برگ ۴۴۵ پ- ۴۴۹ ر، شناسه ۱۰۷۹۹/۲۳».

۱. این کتاب درباره امام علی علیه‌السلام نیست، بلکه منسوب به آن امام می‌باشد. تقدّم الفبایی این کتاب را در ابتدای این مجموعه به فال نیک می‌گیریم.

شناسه ۳۰۰۸/۱۲.

۱۴. الامامة الكبرى والخلافة العظمى (جلد دوم)

سید محمد حسن بن محمد باقر قزوینی (معروف به آقامیر)، موضوع: اثبات امامت علی علیه السلام با استناد به کتب اهل تسنن، زبان: عربی، خط نسخ مؤلف، «برگ ۲۰۵، شناسه ۲۱۲۱».

۱۵. انکاح امیرالمؤمنین ابته من عمر

شریف مرتضی علی بن الحسین موسوی بغدادی، موضوع: علت ازدواج ام کلثوم دختر امام علی با خلیفه دوم^۱ و رفع اشکالات وارده، زبان: عربی، خط نستعلیق از عبدالله در ربیع الاول ۱۰۲۲ هجری، «برگ ۵۹ پ- ۶۲، شناسه ۳۶۹۴/۹».

۱۶. انوار العقول من اشعار وصی الرسول

ابوالحسن محمد بن الحسین بیهقی (معروف به قطب الدین کیدری)، موضوع: مجموعه‌ای از اشعار منسوب به امام علی علیه السلام خصوصاً در موضوع پند و اندرز، زبان: عربی، خط نسخ معرب از علی بن علی بن علی، «برگ ۹۲، شناسه ۵۰۴».

۱۷. انوار الیقین فی امامة امیرالمؤمنین

المنصور بالله حسن بن محمد بدرالدین یمانی، موضوع: شرح اشعاری از مؤلف به نام «انوار الیقین» در موضوع اثبات خلافت امام علی علیه السلام و سایر ائمه زیدیه، زبان: عربی، خط نسخ در قرن هفتم «برگ ۱۱۷، شناسه ۱۵۹۴».

۱۸. الایات النازلة فی اهل البيت

مؤلف مجهول، موضوع: بیان آیات وارده در فضایل امام علی علیه السلام و ...، زبان: فارسی، خط نسخ از محمد بن حسین خراسانی کرمانشاهی در شعبان ۱۲۵۹ هجری، «برگ ۲۶۴ ر- ۳۱۰، شناسه ۷۴۹/۳».

۱۹. بشارة المصطفى لشيعة المرتضى

عمادالدین محمد بن علی طبری، موضوع: منزلت شیعیان امام علی علیه السلام نزد خداوند تعالی (جزء چهارم از اجزای هفده گانه)، زبان: عربی، خط نسخ، «برگ ۱۳۹، شناسه ۳۲۶۳».

۲۰. بهجة الحقائق (جلد اول)

سید علاء الدین محمد بن ابی تراب گلستانه اصفهانی، موضوع: شرحی مختصر از مؤلف بر کتاب حدائق الحقائق خود و شرح نهج البلاغه، زبان: عربی، خط نسخ، «برگ ۲۷۰، شناسه ۱۰۸۹».

۲۱. ترجمة دعاهاى امیرمؤمنین علیه السلام

سید محمد بن محمد امین حسینی، موضوع: ترجمه دعای «صبح»

امام علی علیه السلام (زبان: عربی، خط نستعلیق در ۱۱۱۰ هجری، «برگ ۷ پ- ۲۶، شناسه ۱۰۹۶۶/۲».

۶. الاربعون حديثاً فی فضائل علی

مؤلف مجهول، موضوع: بیان خطبه‌ای از امام علی علیه السلام زبان: عربی، خط نسخ از محمد بن کربلایی حسین مهربادی بناجوتی در ذی‌قعدة ۱۱۲۷ هجری، «برگ ۱۶۹ ر- ۱۷۶، شناسه ۶۳۷۲/۲».

۷. الاربعون حديثاً فی فضائل علی علیه السلام

نادعلی بن غلامعلی بروجردی، موضوع: چهل حدیث در فضایل امام علی (انتخاب شده از کتاب «الصواعق المحرقة» ابن حجر)، زبان: عربی، خط نستعلیق مؤلف، «برگ ۷، شناسه ۳۳۱۶».

۸. الازهار فيما جاء فی امام الابرار واولاده الائمة الاطهار

سلیم بن ابی الهذام العشری ناصری، موضوع: روایاتی از طریق ائمه زیدیه در فضایل و مناقب امام علی علیه السلام زبان: عربی، خط نسخ، «برگ ۳۴ ر- ۶۶، شناسه ۴۵۵۷/۲».

۹. اسنى المطالب فی فضائل علی بن ابی طالب

تقی الدین محمد بن محمد بن علی (معروف به ابن الجزری)، موضوع: فضایل، مناقب و تاریخ زندگانی امام علی علیه السلام زبان: عربی، خط نسخ، «برگ ۹۹، شناسه ۳۷۰۰».

۱۰. الافصاح فی الامامة

شیخ مفید محمد بن محمد بن النعمان بغدادی، موضوع: اثبات امامت علی علیه السلام با استناد به آیات قرآن و احادیث و ادله عقلی به روش سؤال و جواب، زبان: عربی، خط نسخ از محمد قاسم بن شجاع الدین نجفی در ۱۰۵۸ هجری، «برگ ۹ پ- ۱۰۰، شناسه ۱۰۲۰۹/۱».

۱۱. اقسام مولى

شیخ مفید محمد بن محمد بن النعمان بغدادی، موضوع: معانی مختلف کلمه «مولى» به همراه شرح واقعه غدیر و اشعاری در باب ولایت، زبان: عربی، خط نسخ در قرن سیزدهم، «برگ ۱۴۷ پ- ۱۵۲، شناسه ۷۸/۱۲».

۱۲. الزام النواصب بامامة علی بن ابی طالب

مؤلف مجهول، موضوع: تحقیقی در حقانیت امامت امام علی علیه السلام از سوی یک تازه مسلمان، زبان: عربی، خط نسخ از مراد بن آقاشه قمی در جمادى الثانی ۱۰۶۲ هجری، «برگ ۱۶۵ پ- ۲۰۰، شناسه ۱۲۷۳/۲».

۱۳. امامت

ابوالفضل محمد بن المکارم علوی حسینی، موضوع: اثبات امامت و افضلیت امام علی علیه السلام به روش مناظره بین مؤلف و یکی از دانشمندان اهل تسنن، زبان: فارسی، خط نستعلیق (عبارت‌های عربی به نسخ) از ابوالحسن بهاری، «برگ ۲۳۰ پ- ۲۳۴، پ».

۱. این موضوع، اختلافی است و کتب دیگری نیز در این خصوص، در گنجینه نسخ خطی کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی رحمته الله موجود می‌باشد.

و ادعیه یومیه از امام علی علیه‌السلام زبان: عربی و فارسی، خط نسخ معرب (زیرنویس فارسی به نستعلیق)، «برگ ۱۴۸، شناسه ۹۲۶۶».

۲۲. ترجمه صد کلمه حضرت علی علیه‌السلام

محمد بن ابی طالب استرآبادی، موضوع: ترجمه و شرح ادبی صد کلمه از کلمات امام علی به نظم و نثر، زبان: فارسی، خط نستعلیق (عبارت‌های عربی به نسخ) در جمادی الثانی ۱۰۷۳، «شناسه ۸۰۰۸/۳».

۲۳. ترجمه عهدنامه مالک اشتر

مؤلف مجهول، موضوع: ترجمه عهدنامه (دستورات) امام علی علیه‌السلام به مالک اشتر هنگام انتصاب وی به استانداری مصر، زبان: فارسی، خط نستعلیق از علی محمد طهرانی در ۱۲۲۷ هجری، «برگ ۲۰، شناسه ۸۰۵۵».

۲۴. ترجمه و شرح نهج البلاغه^۱

مؤلف مجهول، موضوع: ترجمه و شرح کلمات قصار امام علی علیه‌السلام در نهج البلاغه، زبان: فارسی، خط نسخ در شوال ۱۰۸۲ هجری، «برگ ۱۱۸، شناسه ۷۹۳».

۲۵. ترجیع بند در مدح علی علیه‌السلام

مؤلف مجهول، موضوع: ترجیع‌بندی پنج مقطعی در مدح امام علی علیه‌السلام زبان: فارسی، خط نستعلیق در محرم ۱۲۹۴ هجری، «برگ ۱۷ ر - ۱۹ پ، شناسه ۲۲۹۱/۳».

۲۶. تفضیل علی علی‌الامة

شیخ مفید محمد بن محمد النعمان بغدادی، موضوع: اثبات افضلیت امام علی علیه‌السلام بر سایر ائمت پیامبر مکرم اسلام، زبان: عربی، خط نسخ در قرن سیزدهم، «برگ ۱۵۲ پ - ۱۵۶ ر، شناسه ۷۸/۱۳».

۲۷. الثاقب فی المناقب فی فضائل علی بن ابی طالب

مؤلف مجهول، موضوع: بیان روایاتی از شیعه و سنی در فضایل امام علی علیه‌السلام زبان: عربی، خط نسخ از حسن بن علی بن حسن الحسینی البحرانی التوبلی در ذی‌القعدة ۹۷۱ هجری، «برگ ۱۷۸ پ - ۲۲۷ ر، شناسه ۲۴۵/۳».

۲۸. جفر الامام علی بن ابی طالب

مؤلف مجهول، موضوع: به رأی مؤلف - سرّی است از جفر امام علی علیه‌السلام برای بیان حوادث آتی، زبان: عربی، خط نسخ، «برگ ۶ پ - ۱۶ ر، شناسه ۲۵۶۱/۲».

۲۹. جواب مسألتین

علامه حلی حسن بن یوسف بن المطهر، موضوع: تحقیقی درباره سخنی از امام علی علیه‌السلام «لو كشف الغطاء ما زدت يقيناً»، زبان: عربی، خط نستعلیق از محمد ابراهیم نصیری در ۱۰۹۷ هجری، «برگ ۳۸۸ ر - ۳۸۹ پ، شناسه ۱۰۷۹۹/۲۱».

۳۰. حدائق الحقائق فی تفسیر دقائق احسن الخلائق

قطب‌الدین محمد بن حسین بیهقی کیدری، موضوع: شرحی ادبی و کلامی و تاریخی بر نهج البلاغه، زبان: عربی، خط نسخ در قرن هشتم، «برگ ۲۱۴، شناسه ۸۱۸».

۳۱. حدائق الحقائق فی شرح کلمات کلام‌الله الناطق (جلد دوم و سوم)

سید علاء‌الدین محمد بن ابی تراب گلستانه اصفهانی، موضوع: شرحی مفصل بر نهج البلاغه، زبان: عربی، خط نسخ از فضل‌الله بن حسین نائینی در ۱۰۸۶ هجری، «برگ ۲۴۸، شناسه ۵۲۱۲».

۳۲. حدائق الیقین فی فضائل امام المتقین

محمد بن ابوطالب استرآبادی، موضوع: هشتاد آیه نازل در شأن امام علی (با استناد به روایاتی از شیعه و سنی)، زبان: فارسی، خط نسخ (نزدیک به عصر مؤلف)، «برگ ۱۵۸، شناسه ۱۰۱۴۷/۳».

۳۳. حکم امیرالمؤمنین علیه‌السلام

مؤلف مجهول، موضوع: کلمات قصار امام علی علیه‌السلام به ترتیب حروف الفبا، زبان: عربی، خط نسخ از اخی محمد بن اخی احمد تبریزی در صفر ۹۷۱ هجری، «برگ ۱۶ ر - ۷۲ پ، شناسه ۱۲۰۵/۲».

۳۴. حملة حیدری

شکرالله میرزا بن لطف‌الله قاجار (متخلص به مجنون)، موضوع: منظومه‌ای در ده هزار بیت در فضایل و مناقب و تاریخ زندگانی امام علی علیه‌السلام زبان: فارسی، خط نستعلیق از نورالله بن حاج مهدی قلی ابهری در شوال ۱۳۰۸ هجری، «برگ ۱۸۹، شناسه ۱۰۱۰۱».

۳۵. خطبة البیان

منسوب به امام علی، موضوع: خطبه‌ای از امام علی علیه‌السلام مشتمل به برخی اخبار غیبی (که گویند در کوفه یا بصره بیان فرموده‌اند، زبان: عربی، خط نسخ از حسن بن علی بن حسن الحسینی البحرانی التوبلی التتکانی در ذی‌القعدة ۹۷۱ هجری، «برگ ۲۲۸ پ - ۲۵۵ ر، شناسه ۲۴۵/۴».

۳۶. خلاصة الترجمان فی تأویل خطبة البیان

محمود بن محمد دهمدار عیانی، موضوع: شرحی عرفانی بر خطبة البیان امام علی علیه‌السلام به ضمیمه قصیده‌ای در مدح آن حضرت، زبان: فارسی، خط نسخ در قرن دوازدهم، «برگ ۱۰۷، شناسه ۸۷۰۱».

۳۷. خلافت علی المرتضیٰ

مؤلف مجهول، موضوع: تاریخ زندگانی امام علی و شرح

۱. دهها کتاب خطی در موضوع ترجمه و شرح نهج البلاغه از مؤلفان و کاتبان مختلف در گنجینه نسخ خطی کتابخانه آیت‌الله‌العظمیٰ مرعشی نجفی رحمته‌الله موجود می‌باشد.

نستعلیق از شکرالله بن لطف الله بن عبدالله بن فتحعلی شاه قاجار در
رمضان ۱۳۰۱ هجری، «برگ ۳۷۳، شناسه ۱۰۱۰۲».

۴۶. شرح الأحادیث القدسیة

ناصر، موضوع: ترجمه و شرح کتاب الاحادیث القدسیة
(منسوب به امام علی علیه السلام) زبان: فارسی، خط نسخ از محمد هادی بن
معصوم کرمانی در جمادی الثانی ۱۲۵۵ هجری، «برگ ۴۷،
شناسه ۱۰۶۴۲».

۴۷. شرح الفاظ فی نهج البلاغة

مؤلف گمنام، موضوع: پاسخ های عرفانی به پرسش هایی در
خصوص الفاظ مشکل نهج البلاغه، زبان: عربی، خط نسخ در ۱۲۷۰
هجری، «برگ ۲-۳۲، شناسه ۱۰۳۳۹/۱».

۴۸. شرح حدیث «الاعمال ثلاثة امور»

شیخ محمد حسن بن ابراهیم عمروآبادی، موضوع: شرح حدیثی از
امام علی: «الاعمال ثلاثة امور فرائض و فضائل و معاصی»، زبان:
عربی، خط نستعلیق مؤلف، «برگ ۴۶، شناسه ۱۰۴۵۸/۲».

۴۹. شرح حدیث «الحقیقة»

میر حسین بن اسماعیلی حسینی، موضوع: شرحی عرفانی به نظم
و نثر بر پاسخ امام علی علیه السلام به سؤال «مال الحقیقة»، زبان: فارسی،
خط نسخ از احمد در صفر ۹۸۸ هجری، «برگ ۲۸۱-۳۳۷ پ،
شناسه ۹۴۱۱/۲».

۵۰. شرح حدیث «الغمامة»

شیخ فخرالدین ماوراء النهری، موضوع: شرح روایتی مبنی بر
رفتن امام علی علیه السلام به کوه قاف و سد اسکندر، زبان: فارسی، خط
نسخ (نزدیک به عصر مؤلف = قرن یازدهم هجری)، «برگ ۱۰۴،
شناسه ۹۵۳۴».

۵۱. شرح حدیث «انا اصغر من ربی بستین»

ملا محمد جعفر بن صفرخان همدانی مجذوب علی شاه کبودر
آهنگی، موضوع: شرح حدیثی از امام علی علیه السلام زبان: فارسی، خط نسخ
از علی نقی کبودر آهنگی (فرزند مؤلف) در ذی القعدة ۱۲۷۰ هجری،
برگ ۱ پ-۷، شناسه ۹۸۱۸/۱».

۵۲. شرح حدیث «هل رأیت رجلاً»

سید کاظم بن قاسم حسینی رشتی، موضوع: شرح حدیثی منسوب به
امام علی علیه السلام زبان: عربی، خط نستعلیق از محمد طاهر بن نجف علی
همدانی (یا محمد علی) از ۱۲۵۹ تا ۱۲۶۱ هجری، «برگ ۱۱۲ پ-
۱۱۸ پ، شناسه ۹۰۴۱/۴».

۵۳. شرح «خطبة البیان»

احتمالاً میر سید شریف گرگانی، موضوع: پاسخی اعتقادی
بر اشکالات وارده درباره «خطبة البیان» امام علی علیه السلام زبان:

مختصری از جنگ های جمل و صفین و نهروان، زبان: آذری، خط
خوشنویسی گمنام، «برگ ۸۲، شناسه ۳۴۱۹».

۳۸. در بحر المناقب در تفضیل علی بن ابی طالب

علی بن ابراهیم (معروف به درویش برهان)، موضوع: ترجمه
کتابی دیگر از مؤلف به نام بحر المناقب (در فضایل امام علی علیه السلام) زبان:
فارسی، خط نسخ از علی بن ملاقادر در شوال ۱۰۵۷ هجری، «برگ ۸۲
پ-۱۸۴ پ، شناسه ۱۰۳/۲».

۳۹. الدررة النجفیة فی شرح نهج البلاغة الحیدریة

میرزا ابراهیم بن حسن دنبلی خوئی، موضوع: شرحی تحقیقی بر
نهج البلاغه (این نسخه، نیمه دوم کتاب می باشد)، زبان: عربی، خط
نستعلیق مؤلف، «برگ ۳۲۶، شناسه ۴۴۱۹».

۴۰. دعاء کمیل

حضرت امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام، موضوع: دعای
معروفی از امام علی علیه السلام که به کمیل بن زیاد نخعی آموخته بودند (با
ترجمه فارسی)، زبان: عربی (و فارسی)، خط نسخ معرب (ترجمه به
نستعلیق)، «برگ ۲۰، شناسه ۹۲۳۵».

۴۱. ذکر المقالة

سید طاهر علوی نجفی، موضوع: اثبات امامت امام علی علیه السلام و رد
خلافت سایرین، زبان: فارسی، خط نستعلیق (عبارت های عربی به
نسخ) از ابوالحسن بهاری، «برگ ۵۴۳ پ-۵۴۹ پ، شناسه
۳۰۰۸/۲۷».

۴۲. ذخیره القیامة در ترجمه منهاج الکرامه

آقا جمال الدین محمد بن حسین خوانساری، موضوع: ترجمه
کتاب منهاج الکرامه فی معرفة الامامة از علامه حلی (در امامت امام
علی علیه السلام)، زبان: فارسی، خط نسخ از علی رضا بن محمد ابراهیم
دزماری در رمضان ۱۰۵۹ هجری، «برگ ۱-۸۲، شناسه ۱۰۳/۱».

۴۳. الروضة

مؤلف مجهول، موضوع: روایاتی در فضایل امام علی علیه السلام زبان:
عربی، خط نسخ از مؤمن بن عبدالجواد کاظمی در شعبان ۱۰۸۶،
«برگ ۲۱۹ پ-۲۹۹ ر، شناسه ۹۸۰/۳».

۴۴. ریاض المحبین فی مناقب امیرالمؤمنین

جلال الاسلام الصاعدی، موضوع: اثبات فضایل و امامت امام
علی علیه السلام و رد خلافت سایرین، زبان: فارسی، خط نستعلیق
(عبارت های عربی به نسخ) از ابوالحسن بهاری، «برگ ۳۴۰ پ-۳۵۰
ر، شناسه ۳۰۰۸/۲۴».

۴۵. زینة الواعظین و بهجة المستمعین

شیخ محمد جعفر بن الیاس بن محمد عقدائی، موضوع: احادیثی از
شیعه و سنی در فضایل و مناقب امام علی علیه السلام زبان: فارسی، خط

فارسی، خط نستعلیق در محرم ۱۲۹۴ هجری، «برگ ۹ پ- ۱۷ ر، شناسه ۲۲۹۱/۲».

۵۴. شرح خطبه حضرت علی علیه‌السلام

ملا عبدالله بن محمد بهبهانی، موضوع: شرح خطبه‌ای از امام علی علیه‌السلام که در روزهای عید غدیر و جمعه بیان می‌فرمودند، زبان: فارسی، خط نسخ مؤلف، «برگ ۲۲۱ ر- ۳۳۲ پ، شناسه ۵۱۹۲/۴».

۵۵. شرح خطبه «شقشقیه»

سید شریف‌الدین بن نورالله حسینی، موضوع: ترجمه و شرح خطبه شقشقیه امام علی علیه‌السلام و اثبات امامت آن امام همام، زبان: فارسی، خط نستعلیق (عبارت‌های عربی به نسخ) از ابوالحسن بهاری، «برگ ۲۶۳ پ- ۲۷۵ ر، شناسه ۳۰۰۸/۱۹».

۵۶. شرح خطبه «همام»

ملا محمد تقی بن مقصود علی مجلسی اصفهانی، موضوع: شرحی بر خطبه «همام» امام علی علیه‌السلام درباره اوصاف متقین، زبان: فارسی، خط نستعلیق از محمدرضا در ۱۰۷۳ هجری، «برگ ۴۶، شناسه ۹۷۶۳».

۵۷. شرح دعای «صبح»

رضی‌الدین محمد بن محمد بهاء‌الدین شوشتری، موضوع: شرح مفصلی بر دعای «صبح» امام علی با استناد به آیات و احادیث، زبان: فارسی، خط نسخ در رمضان ۱۲۶۳ هجری، «برگ ۱۲۶، شناسه ۱۰۵۹۷».

۵۸. شرح دیوان امیرالمؤمنین علیه‌السلام

میرحسین بن معین‌الدین میبیدی، موضوع: شرحی ادبی و تاریخی و عرفانی بر اشعار دیوان منسوب به امام علی علیه‌السلام زبان: فارسی، خط نستعلیق از احمد بن محمد الحافظ‌الکاتب در ربیع‌الثانی ۹۱۸ هجری، «برگ ۲۸۹، شناسه ۹۳۵۰».

۵۹. شرح قصیده‌ای در مناقب حضرت علی علیه‌السلام

مؤلف گمنام، موضوع: ترجمه و شرح قصیده‌ای (مقفی به میم) درباره آیات قرآنی و احادیث نبوی مربوط به فضایل امام علی علیه‌السلام زبان: فارسی، خط نستعلیق در سده دهم هجری، «برگ ۱۰۴، شناسه ۷۵۶۲».

۶۰. شرح کلمات امیرالمؤمنین علیه‌السلام

مؤلف گمنام، موضوع: شرح گفتارهایی کوتاه از امام علی علیه‌السلام زبان: عربی، خط نسخ از حسین بن محمد رضوی (متخلص به قدری) در ربیع‌الاول ۱۰۵۶ هجری، «برگ ۲۶ پ- ۷۴ پ، شناسه ۸۳۱۹/۲».

۶۱. شرح لفظ «ولی‌الله»

سید کاظم بن قاسم حسینی رشتی، موضوع: استخراج نام و کنیه و لقب امام علی از لفظ «ولی‌الله» به طریق قواعد جفر، زبان: عربی،

خط نستعلیق از محمدطاهر بن نجف علی همدانی (یا محمدعلی) از ۱۲۵۹ تا ۱۲۶۱ هجری، «برگ ۱۹۰ ر- ۱۹۰ پ، شناسه ۹۰۴۱/۱».

۶۲. شرح نهج البلاغه

عزالدین عبدالحمید بن هبه‌الله ابن ابی‌الحدید معتزلی، موضوع: شرحی ادبی و تاریخی و اعتقادی بر نهج البلاغه (جزء ۱۳ و ۱۴ و ۱۵)، زبان: عربی، خط نسخ، «برگ ۲۲۸، شناسه ۲۵۳۹».

۶۳. ششمه ذوالفقار در غزوات حیدر کرار

سید محمد شفیع بن محمد بهاء‌الدین حسینی قزوینی، موضوع: شرح ده جنگ از جنگ‌های امام علی علیه‌السلام زبان: فارسی، خط نستعلیق، «برگ ۱۳۳، شناسه ۷۲۶۷».

۶۴. شواهد التنزیل لقواعد التفضیل

ابوالقاسم محمد بن عبدالله (معروف به حاکم حسکانی)، موضوع: اثبات آیات و احادیث وارده در فضیلت امام علی علیه‌السلام (جواب منکران نزول آیات درباره آن حضرت)، زبان: عربی، خط نسخ از یحیی بن حسین بن اسماعیل در شعبان ۱۳۸۱ هجری، «برگ ۱ پ- ۶۸ ر، شناسه ۲۹۹۷/۱».

۶۵. صحیفه المحبة

مؤلف مجهول، موضوع: چهل حدیث از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در فضایل امام علی علیه‌السلام زبان: عربی، خط نسخ در سده دوازدهم هجری، «برگ ۱۳۵ پ- ۱۳۷ ر، شناسه ۸۰۸۴/۷».

۶۶. صراط النجاة

ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی، موضوع: شرحی مفصل و اعتقادی بر پاسخ امام علی علیه‌السلام به سؤالی درباره معنی «واحد» و ...، زبان: فارسی، خط نسخ در سده سیزدهم هجری، «برگ ۱۱۱، شناسه ۹۹۷۱».

۶۷. عقیده الדיانة

الملك المنصور راس باشا الديلمي، موضوع: مخمسی (۱۳۷ بند) در فضایل و مناقب امام علی علیه‌السلام زبان: عربی، خط نسخ از ابراهیم بن مصطفی بن احمد بن علی چلبی در ۱۳۰۳ هجری، «برگ ۸۱ ر- ۹۴ پ، شناسه ۸۱۹۴/۲».

۶۸. العمدة فی عیون صحاح الاخبار فی مناقب امام الابرار

شمس‌الدین یحیی بن الحسن (معروف به ابن بطریق حلی)، موضوع: ذکر احادیثی مستند از شیعه و سنی در فضایل امام علی علیه‌السلام زبان: عربی، خط نسخ از یحیی بن حسین بن اسماعیل در شعبان ۱۳۸۱ هجری، «برگ ۶۹ پ- ۱۴۴ پ، شناسه ۲۹۹۷/۲».

۶۹. غرر الحكم و درر الکلم

ابوالفتح عبدالواحد بن محمد آمدی تمیمی، موضوع: گفتار کوتاه امام علی علیه‌السلام زبان: عربی، خط نسخ معرب در سده هفتم هجری،

«برگ ۲۲۹، شناسه ۶۴۵۹».

۷۰. غریب حدیث النبى و امیر المؤمنین علیه السلام

شیخ صدوق محمد بن علی بن بابویه قمی، موضوع: ذکر احادیثی از پیامبر صلی الله علیه و آله در فضایل امام علی علیه السلام زبان: عربی، خط نسخ، «برگ ۱۳۹ پ- ۱۵۱ پ، شناسه ۹۹۰/۶».

۷۱. فرائد السمطين فى فضائل المرتضى والتول والسبطين

ابو عبدالله ابراهیم بن محمد حموئی، موضوع: فضایل و مناقب امام علی علیه السلام و ...، زبان: عربی، خط نسخ در سده هشتم هجری، «برگ ۱۸۳، شناسه ۲۹۰۶».

۷۲. فضائل الامام علی علیه السلام

ملا محمد جعفر بن سیف الدین شریعتمدار استرآبادی، موضوع: احادیثی در فضایل امام علی علیه السلام زبان: عربی، خط نسخ از محمد بن ملک محمد زرنندی، «برگ ۱۵۵ پ- ۱۶۳ پ، شناسه ۸۴۰۶/۵».

۷۳. فضائل علی علیه السلام

امام احمد بن حنبل شیبانی، موضوع: احادیثی در فضایل امام علی علیه السلام به روایت عبدالله بن احمد بن حنبل، زبان: عربی، خط نسخ در سده هفتم هجری، «برگ ۱۳۶، شناسه ۱۱۳».

۷۴. فضیلت علی علیه السلام بر صحابه

سلطان العلماء سید محمد بن دلدار علی نقوی لکنوی، موضوع: اثبات افضلیت امام علی علیه السلام بر تمام اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله با استناد به آیات و احادیث، زبان: فارسی، خط نسخ از میر فضل شاه کاته میدانی کشمیری در ذی قعدة ۱۳۰۸ هجری، «برگ ۱ پ- ۲۳ پ، شناسه ۲۱۶۳/۱».

۷۵. الفوائد المرتضوية والدرة النجفية

شیخ محمد مفید بن حسین، موضوع: شرح مفصل چهل حدیث از کتب اهل تسنن در فضایل امام علی علیه السلام زبان: عربی، خط نسخ، «برگ ۷۴، شناسه ۱۵۰۸».

۷۶. قضاء امیر المؤمنین علیه السلام

مؤلف گمنام، موضوع: ذکر روایاتی در خصوص قضاوت های امام علی علیه السلام زبان: عربی، خط نستعلیق از ابوالخیر محمود بن عیسی بن رفیع امامی در ربیع الاول ۹۸۲ هجری، «برگ ۹۵، شناسه ۱۰۸۱۳/۲».

۷۷. کتاب دعا

مؤلف گمنام، موضوع: چند مناجات و ادعیه یومیّه و تعقیبات نماز از امام علی علیه السلام زبان: فارسی، خط نسخ معرب از زین العابدین اصفهانی (اشرف الکتاب) در ۱۲۴۹ هجری، «برگ ۱۰۰، شناسه ۹۴۸۵».

۷۸. کشف الیقین فی فضائل امیر المؤمنین

علامه حلّی حسن بن یوسف بن المطهر، موضوع: فضایل امام

علی علیه السلام با استناد به آیات قرآنی و احادیث نبوی، زبان: عربی، خط نسخ از مؤمن بن عبدالجواد کاظمی در شعبان ۱۰۸۶ هجری، «برگ ۱۳۹ ر- ۲۱۸ ر، شناسه ۹۸۰/۲».

۷۹. کفایة الطالب فی مناقب علی بن ابی طالب علیه السلام

ابو عبدالله محمد بن یوسف کنجی، موضوع: بحثی مفصل در فضایل و مناقب و تاریخ زندگانی امام علی علیه السلام زبان: عربی، خط نسخ از محمد باقر بن محمد جعفر همدانی بهاری در رجب ۱۳۰۸ هجری، «برگ ۱۲ ر- ۱۲۱ پ، شناسه ۲۵۵۳/۲».

۸۰. کلمات امیر المؤمنین علیه السلام

مؤلف گمنام، موضوع: گفتارهایی کوتاه از امام علی علیه السلام (به ترتیب حروف الفبا)، زبان: عربی، خط نسخ از مهدی بن ... در ۱۲۸۶ هجری، «برگ ۲ پ- ۹ پ، شناسه ۷۷۴۲/۱».

۸۱. کلمات علی علیه السلام

مؤلف گمنام، موضوع: انتخاب و تنظیم گفتارهای از امام علی علیه السلام در نهج البلاغه (به ترتیب حروف الفبا)، زبان: عربی، خط نسخ از ابراهیم بن محمد الیث حسینی نجفی در رمضان ۹۸۱ هجری، «برگ ۲۴۲، شناسه ۹۹۴۷».

۸۲. مائة منقبة من مناقب علی علیه السلام

ابوالحسن محمد بن احمد بن علی بن شاذان، موضوع: بیان صد فضیلت از فضایل امام علی (منتخب از کتب اهل تسنن)، زبان: عربی، خط نسخ در سده هشتم هجری، «برگ ۷۰، شناسه ۳۶۱۵».

۸۳. مختصر مصباح السالکین

کمال الدین میثم بن علی بن میثم بحرانی، موضوع: خلاصه ای از کتاب دیگر مؤلف به نام مصباح السالکین لنهج البلاغه مولانا امیر المؤمنین، زبان: عربی، خط نسخ ۷۱۳ هجری، «برگ ۲۱۴، شناسه ۷۰۴۶».

۸۴. مرآة القلوب

علی رضابن محمد رستمدراری، موضوع: اثبات امامت امام علی به وسیله آیات و احادیث و ادله، زبان: فارسی، خط نستعلیق (عبارت های عربی به نسخ) از ابوالحسن بهاری، «برگ ۳۳۱ ر- ۳۳۹ پ، شناسه ۳۰۰۸/۲۲».

۸۵. مستند الامام علی علیه السلام

مؤلف گمنام، موضوع: روایاتی فقهی از امام علی علیه السلام زبان: عربی، خط نسخ از حسین بن محمد بن الحسن النعمی حسینی زیدی در سده دوازدهم هجری، «برگ ۴۰، شناسه ۴۷۵۸».

۸۶. مصباح الانوار فی فضائل امام الابرار

شیخ هاشم بن محمد، موضوع: ذکر آیات و احادیث وارده در فضایل و مناقب امام علی علیه السلام زبان: عربی، خط نسخ در سده هشتم

هجری، «برگ ۱۶۵، شناسه ۳۶۹۱».

۸۷ مصباح السالکین

کمال‌الدین میثم بن علی بن میثم بحرانی، موضوع: شرح نهج البلاغه با مباحثی فلسفی و عرفانی، زبان: عربی، خط نسخ در سده هشتم هجری، «برگ ۲۶۲، شناسه ۲۶۷۷».

۸۸ مضمیء الاعیان

ملّاحیدربن محمد خوانساری، موضوع: بیان آیات نازله در شأن امام علی و ائمه معصومین - س - (به ضمیمه استخراج نام ائمه از آیات قرآنی)، زبان: فارسی، خط نسخ در ذی‌الحجه ۱۲۶۹ هجری، «برگ ۱ پ-۶۳، شناسه ۸۳۳۸/۱».

۸۹ معاصم الهدی والاصابة فی تفضیل علی علی الصحابة

(جزء دوم)

حمیدالدین احمد بن عبدالله کرمانی، موضوع: پاسخی برگفتار جاحظ درباره برتری امام علی علیه السلام بر سایر صحابه، زبان: عربی، خط نسخ از آدم بن محمد کوثری در شعبان ۱۳۰۹ هجری، «برگ ۱۰۴، شناسه ۳۷۴۲».

۹۰ معنی المولی

شیخ مفید، محمد بن محمد بن نعمان بغدادی، موضوع: شرح حدیث «من كنت مولاة فهذا علی مولاة»، زبان: عربی، خط نسخ در سده سیزدهم هجری، «برگ ۸۶ پ-۹۶، شناسه ۷۸/۷».

۹۱ المعیار والموازنة

ابوجعفر محمد بن عبدالله اسکافی، موضوع: مناظره‌ای عقلی و نقلی بین اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله در عدم افضلیت سایرین بر امام علی علیه السلام، زبان: عربی، خط نسخ، «برگ ۶۹ پ-۱۱۳، شناسه ۴۵۵۷/۳».

۹۲ مفتاح النجاح در شرح دعای «صبح»

محمد مفید بن محمد سعید لاهیجانی، موضوع: شرحی مختصر به نظم و نثر بر دعای «صبح» امام علی علیه السلام، زبان: فارسی، خط نستعلیق از مصطفی بن موسی بن محمد رضا الصدوقی در رجب ۱۳۱۱ هجری، «برگ ۳۴، شناسه ۸۵۰۵».

۹۳ منازل الطالب فی مناقب الامام علی بن ابی طالب

مؤلف گمنام، موضوع: خصوصیات و فضایل امام علی علیه السلام، زبان: عربی، خط نسخ معرب در ۶۲۰ هجری، «برگ ۱۱۹، شناسه ۲۱۳۳».

۹۴ مناقب امیرالمؤمنین علیه السلام

ابوالمؤید موفق بن احمد مکی خوارزمی، موضوع: مناقب و فضایل و تاریخ زندگانی امام علی علیه السلام، زبان: عربی، خط نسخ از یحیی بن حسین بن اسماعیل در شعبان ۱۳۸۱ هجری، «برگ ۲۲۱ ر-۲۷۲، شناسه ۲۹۹۷/۴».

۹۵ مناقب مرتضوی

محمد صالح بن امیر عبدالله حسینی ترمذی (متخلص به کشفی)، موضوع: اثبات علاقه اهل تسنن به امام علی علیه السلام و یکسان دانستن خلفای چهارگانه، زبان: فارسی، خط نستعلیق از محمد حسن بن خواجه محمد طاهر میمنندی در ربیع‌الاول ۱۲۰۵ هجری، «برگ ۲۱۹، شناسه ۱۳۱۸».

۹۶ منتخب الجواهر العلیة فی الکلمات العلوّیة

علی بغدادی، موضوع: ۲۲۰۰ گفتار از امام علی علیه السلام به ترتیب حروف الفبا، زبان: عربی، خط نسخ در سده دوازدهم هجری، «برگ ۱۶۶، شناسه ۱۰۱۲۴».

۹۷ منهاج البراعة فی شرح نهج البلاغة (جلد اول)

میرزا حبیب‌الله بن محمد بن هاشم خوئی، موضوع: شرح کتاب نهج البلاغه تا خطبه ۲۰۹، زبان: عربی، خط نستعلیق (متن به نسخ معرب) از مؤلف، «برگ ۲۵۰، شناسه ۷۰۸۱».

۹۸ منهاج العارفين فی شرح کلمات امیرالمؤمنین علیه السلام

کمال‌الدین میثم بن علی بن میثم بحرانی، موضوع: شرح عرفانی صد گفتار از امام علی علیه السلام، زبان: عربی، خط نستعلیق از حسین بن مسلم المحیسی در رجب ۹۳۳ هجری، «برگ ۱۱۳، شناسه ۵۱۳۶».

۹۹ منهاج الولاية من کتاب نهج البلاغة

ملّاحیدربن ابوالباقی صوفی تبریزی خطاط، موضوع: شرحی عرفانی و صوفیانه بر نهج البلاغه (به ضمیمه اقوال و اشعاری در این خصوص)، زبان: عربی و فارسی، خط نسخ از مؤلف (م ۱۰۳۹)، «برگ ۳۰۹، شناسه ۸۸۶۲».

۱۰۰ منهج الفصاحة در شرح نهج البلاغة (جلد اول)

کمال‌الدین حسین بن عبدالحق الهی اردبیلی، موضوع: شرحی مفصل بر کتاب نهج البلاغه (به ضمیمه توضیحات لغوی و ادبی)، زبان: فارسی، خط نستعلیق (متن و لغات به نسخ) از محمد حسین در رجب ۱۰۷۱ هجری، «برگ ۳۰۳، شناسه ۴۰۳۱».

۱۰۱ مونس الابرار

مؤلف گمنام، موضوع: فضایل و مناقب و معجزات و کرامات امام علی علیه السلام، زبان: فارسی، خط نستعلیق از محمد علی بن ملاحسن مؤذن در ربیع‌الاول ۱۲۴۶ هجری، «برگ ۱۵۷، شناسه ۱۰۷۷۹/۱».

۱۰۲ نثر اللالی

ابوعلی فضل بن حسن بن فضل طبرسی، موضوع: جمع‌آوری گفتار قصار امام علی به ترتیب حروف الفبا، زبان: عربی، خط نسخ از اسحاق بن عباس الانصاری الگرمرودی الاشلقی در ۱۳۰۸ هجری، «برگ ۱ ر-۸ پ، شناسه ۵۷/۱».

اثبات امامت امام علی علیه السلام با بیش از هزار دلیل عقلی و نقلی، زبان: فارسی، خط نستعلیق (عبارت‌های عربی به نسخ معرب) از حسین المؤمن در ربیع‌الاول ۹۵۶ هجری، «برگ ۳۶۴، شناسه ۹۲۴۹».

۱۰۹. وصیت‌های پیامبر به حضرت امیر علیه السلام
مؤلف گمنام، موضوع: ترجمه حدیثی مفصل در وصایای پیامبر صلی الله علیه و آله به امام علی علیه السلام زبان: فارسی، خط نسخ در ۹۴۶ هجری، «برگ ۸۳ پ- ۸۹ ر، شناسه ۹۶۱۵/۵».

۱۱۰. الیقین باختصاص مولانا علی بامره المؤمنین
رضی‌الدین علی بن موسی بن طاوس حلی، موضوع: بیان روایاتی از شیعه و سنی در اثبات ویژگی لقب «امیر المؤمنین» به امام علی علیه السلام زبان: عربی، خط نسخ از هدایة‌الله بن عنایة‌الله دزفولی در رجب ۱۰۱۶ هجری، «برگ ۱۳۶، شناسه ۶۶۸۲».

منابع:

۱. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی رحمته الله ج ۱- ۲۷.
۲. فصلنامه شهاب: «فهرست آثار خطی خواجه نصیرالدین طوسی در کتابخانه، ش ۸، ص ۶».
۳. همان: «نسخه‌های کهن و جدید نهج البلاغه»، ش ۱۱، ص ۷۷.
۴. همان: «۴۵۰ نسخه نفیس از قرن چهارم تا هشتم»، ش ۱۵، ص ۶۰.
۵. راهنمای فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی رحمته الله جلد ۲.

۱۰۳. النص علی علی علیه السلام

شیخ مفید، محمد بن محمد بن نعمان بغدادی، موضوع: پاسخ به دو پرسش درباره وجود نصی خاص برای اثبات امامت امام علی علیه السلام زبان: عربی، خط نسخ در سده سیزدهم هجری، «برگ ۶۸ پ- ۱۶۹ پ، شناسه ۷۸/۱۹».

۱۰۴. نظم المجالس

شیخ محسن بن محمد رفیع رشتی اصفهانی، موضوع: بیان بیش از صد هزار بیت شعر حماسی در فضایل و مناقب و جنگ‌های امام علی علیه السلام زبان: فارسی، خط نستعلیق مؤلف، «برگ ۳ پ- ۶۵ ر».

۱۰۵. نهج البلاغه

شریف رضی محمد بن حسین موسوی، موضوع: ذکر ۲۳۶ خطبه و ۷۹ نامه و ۴۸۰ گفتار قصار از امام علی علیه السلام زبان: عربی، خط نسخ معرب از حسین بن حسن بن حسین المؤدب در ذیقعد ۴۶۹ هجری^۱، «برگ ۱۷۱، شناسه ۳۸۲۷».

۱۰۶. نوادر الاثر بعلی خیر البشر

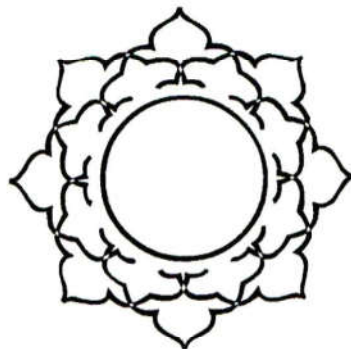
شیخ جعفر بن احمد بن علی قمی، موضوع: اسامی سلسله راویان حدیث «ان علیا خیر البشر»، زبان: عربی، خط نسخ از عبدالحمید بن محمد مقیم خطیب عبدالعظیمی در ربیع‌الثانی ۱۰۵۶ هجری، «برگ ۲۰۶، شناسه ۲۵۵/۲».

۱۰۷. النور المبین فی النص علی امیر المؤمنین علیه السلام

سید علی بن خلف مشعشی حویزی، موضوع: اثبات نصی از پیامبر صلی الله علیه و آله بر امامت امام علی و بیان فضایل آن امام همام، زبان: عربی، خط نسخ از محمد بن عبدالسجاد در رمضان ۱۰۸۵ هجری، «برگ ۴۹۳، شناسه ۵۰۳۹».

۱۰۸. نورالعین فی ترجمه الألفین

مؤلف گمنام، موضوع: ترجمه کتاب الألفین از علامه حلی در

۱. این نسخه، قدیمی‌ترین نسخه نهج البلاغه در ایران می‌باشد (روزنامه جمهوری اسلامی، شماره ۶۱۵۲، مورخ ۷۹/۶/۱۵، ص ۱۵).